

Галина Кузь (Halyna Kuz)
Пряшів, Пряшівський університет

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА СТАЛІ ВИСЛОВИ ІЗ КОМПОНЕНТОМ *ЧЕРВОНИЙ*: УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКО-ПОЛЬСЬКІ ПАРАЛЕЛІ¹

Phraseologisms and Set Expressions Encompassing the Component “Red”: Ukrainian-Slovak-Polish Parallels

ABSTRAKT: The article presents a comparative analysis of phraseological units and fixed expressions containing the component *red* in Ukrainian, Slovak, and Polish, from the perspectives of linguoculturology, language pedagogy, and translation studies, within a broad cultural and linguistic context. The selected phraseological material is categorized based on the semantics of the color term *red* within fixed expressions, thereby constructing the semantic field of this color designation. The comparative analysis reveals a significant number of equivalent units in terms of both meaning and form across the three languages, while also identifying a range of language-specific, non-equivalent phraseological expressions. Particular difficulty for learners of these languages as foreign languages is posed by so-called “false friends” – units that share an identical form but differ partially or completely in meaning. Phraseological expressions and multi-component color terms serve as carriers of unique linguocultural information, reflecting specific cultural realities.

KEYWORDS: phraseological units with chromonym, phraseological equivalents, phraseological analogues, cross-linguistic homonyms.

Дослідження назв кольорів з погляду етимології, семантики, сполучуваності, символічного потенціалу є перспективним напрямом у сучасній українській та європейській лінгвістиці. Можемо констатувати, що в останні десятиліття досить повно опрацьовані питання семантики та функціонування лексем на позначення кольору в складі фразеологічних одиниць, реалізовані дослідження сталих сполук із колоративним компонентом на основі з’ясування їх внутрішньої фор-

¹ Роботу виконано в рамках наукових проєктів VEGA č.1/0135/24 Onomaziologické a sémaziologické parametre konfrontačného výskumu slovnjej zásoby slovenského a ukrajinského jazyka; VEGA 1/0368/24 Medzijazykové frazeologické paralely v západoslovanskom a východoslovanskom kontexte.

ми, вияву архетипної символіки, переосмислень та конотацій у різних стилях мови, реалізовані порівняльні студії цієї лексичної групи на матеріалі різних мов, в тому числі й у складі стійких конструкцій (див. праці Ірини Голубовської², Тетяни Жук³, Анатолія Іншакова⁴, Лариси Колодіної⁵, Олени Левченко⁶, Тетяни Семашко⁷, Антона Смерчка⁸ та ін.). Результати цих досліджень показують, що кольороназви у фразеології розкривають національні, культурні компоненти мови, передають менталітет народу, відтворюють фрагменти картини світу, специфічні для певної лінгвокультурної спільноти. Це зумовлює необхідність врахування такої інформації при перекладі та в процесі вивчення мов чужоземцями.

Предметом нашого дослідження стали фразеологізми та стійкі конструкції із кольороназвою *червоний* в українській, словацькій та польській мовах, оскільки на матеріалі названих мов порівняльне дослідження цієї групи фразеології ще не було здійснене. Саме назва червоного кольору, за висновками української дослідниці Т. Семашко⁹ та словацьких вчених Романа Квапіла та Мартіни Улічної¹⁰, належать до найбільш представленої в контекстах стійких сполук (за винятком колоративів-ахроматів) у досліджуваних мовах. У схемі еволюції колірної символіки червоний займає важливе місце: разом із кольоропозначеннями білий і чорний вони утворюють універсальну тріаду. Назва *червоний* для позначення кольору серед хроматичних барв з'явилась першою¹¹.

Метою нашої розвідки є зіставний аналіз фразеологізмів та усталених висловів із компонентом *червоний* в українській, словацькій та польській мовах із лінгвокультурологічного, лінгводидактичного та перекладознавчого погляду на

² І. Голубовська, *Колірна семантика у когнітивно-культурологічному висвітленні*, „Studia Slawistyczne: Etnolingwistyka i Komunikacja Międzykulturowa” 2016, nr 3.

³ Т. Жук, *Фразеологізми з компонентами на позначення кольору (на матеріалі «Фразеологічного словника української мови»)», «Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки» 2010, кн. 2.*

⁴ А. Іншаков, *Теоретичні засади дослідження колірної лексики в мовознавстві*, «Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету» 2013, вип. 9.

⁵ Л. Колодіна, *Семантичний аспект кольору в українських та польських фразеологізмах*, „WEB OF SCHOLAR. Multidisciplinary Scientific Journal” 2028, № 3 (21), vol. 4.

⁶ О. Левченко, *Специфіка сполук із компонентом рожевий (на матеріалі української та англійської мов)*, «Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки» 2014, вип. 5; О. Левченко, *Символи у фразеологічних системах української та російської мов: лінгвокультурологічний аспект*, Київ 2007.

⁷ Т. Семашко, *Особливості семантики та функціонування слів-колоративів в українській фразеології*, Київ 2008.

⁸ А. Смерчко, Г. Іваночко, Ан. Смерчко, *Символи-колоративи як мотивуюча і дериваційна база слов'янських фразеологізмів (словникові матеріали)*, «Молодь і ринок» 2012, № 3 (86), с. 86-91.

⁹ Т. Семашко, *Особливості семантики...*

¹⁰ R. Kvačil, M. Uličná, *Kolorizmy v slovensko-ruskom kontexte*, České Budějovice 2021, s. 152.

¹¹ І. Голубовська, *Колірна семантика...*, с. 32; R. Tokarski, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin, 2004, s. 90.

широкому культурному та мовному тлі. У процесі дослідження був використаний описовий метод, лінгвістичне спостереження, семантичний аналіз для з'ясування особливостей семантики кольороназви *червоний* в досліджуваних мовах; зіставний метод для виявлення спільного та відмінного в реалізації символічного потенціалу названої кольороназви у складі різного типу стійких сполук, виокремлення спільних і відмінних рис з огляду на аксіологічний аспект конотативних значень аналізованих мовних одиниць.

При доборі матеріалу ми виходили зі широкого розуміння фразеології¹², що передбачає аналіз одиниць різного ступеня фразеологічності: фразеологізмів у «вузькому» розумінні, як-то: укр. *червона лінія* (СУМ, т. 11, 296)¹³, слов. *červený majster* 'кат' (SSSJ, 492-493), пол. *czerwony kur* (WSJP), паремій, наприклад, укр. *Дурень червоному радий* (УПП, 134); слов. *červený kohút mi z tváři kikirika* (SPPU, 345); пол. *Co czerwone, to ładne, a co słodkie, to dobre* (WSF, 45), а також долучили до аналізу багатокomпонентні назви (укр. *Червона Шапочка*, слов. *Červená planéta*, пол. *Czerwony Krzyż*) та складені назви термінологічного типу (укр. *червона картка* (в спорті) / слов. *červená karta*; укр. *червоні кров'яні тільця* (еритроцити) / пол. *czerwone ciałko krwi*). Останні дві групи стійких словосполук мають дискусійний лінгвістичний статус і перебувають на периферії фразеології¹⁴. Такий підхід дає можливість найбільш повно описати процеси розвитку значень колоронімів в зіставлюваних мовах, що реалізуються на базі їх синтагматичних характеристик, беручи до уваги не лише ядро, але також і периферію цього семантичного поля, як це ми спостерігаємо в дослідженнях українських¹⁵, словацьких¹⁶ та польських¹⁷ дослідників кольороназв, а також закумулювати якнайрізноманітніший матеріал для подальших лінгводидактичних та лексикографічних цілей.

¹² Щодо обсягу фразеології в українському мовознавстві утвердилася думка про широке (напр., Л. Скрипник) та вузьке (напр., Л. Авксентьев, В. Мокієнко, Ю. Прадід та ін.) її розуміння. Прихильники широкого розуміння до фразеологічного фонду української мови зараховують прислів'я, приказки, формули вітань і побажань, каламбурні сполуки, крилаті вислови та ін. Представники вузького розуміння обсягу термінопоняття фразеології фразеологізмом вважають лише ті звороти, які в семантичному відношенні рівнозначні слову або словосполученню.

¹³ Джерела фактичного матеріалу задля економії текстової площі подаємо з покликанням на список скорочень, що вміщений в кінці статті.

¹⁴ У цьому дослідженні не маємо на меті долучатися до дискусії щодо дефініцій та лінгвістичного статусу тих чи тих одиниць.

¹⁵ Т. Семашко, *Особливості семантики...*; І. Голубовська, *Колірна семантика...*

¹⁶ R. Kvapil, M. Uličná, *Kolorizmy v slovensko-ruskom kontexte...*

¹⁷ D. Gonigroszek, *Językowy obraz świata barw i kolorów jako przykład kulturowych różnic w językach*, „Językoznawstwo. Współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze” 2008, nr 2, s. 91-99; E. Komorowska, D. Stanulewicz, *Psychologiczne znaczenie polskich i ukraińskich nazw barw – porównanie wyników badań testowych*, [w:] *Język, tożsamość i komunikacja międzykulturowa. Księga pamiątkowa ofiarowana Doktor Bożenie Zinkiewicz-Tomanek*, red. E. Komorowska, D. Stanulewicz, Szczecin 2010; R. Tokarski, *Semantyka barw...*

Наша вибірка української фразеології та усталених сполук, зроблена для цього дослідження із фразеологічних словників, наукових праць з обраної проблематики, а також сучасних публіцистичних текстів, включає часто вживані фразеологізми, одиниці з культурознавчою семантикою, новотвори, які активно використовуються в сучасних текстах; натомість обмежено використовували термінологічні стійкі сполуки, зокрема, не включили до вибірки ті з них, що не використовуються поза межами вузькогалузевих текстів. Джерельною базою українських фразеологізмів та стійких сполук із компонентом *червоний* (52 одиниці) стали академічні словники української мови (*Словник української мови в 11 томах*, Київ 1970-1980), фразеологічні словники (Віра Білоноженко та ін., *Фразеологічний словник української мови*, Київ 1993; В. Білоноженко та ін., *Словник фразеологізмів української мови*, Київ 2003) та словники паремій (Матвій Номис, *Українські приказки, прислів'я і таке інше*, Київ 1993; *Українські прислів'я та приказки, упоряд. Михайло Пазяк*, Київ 1976), деякі приклади запозичені із наукових досліджень колірної фразеології, сучасних публіцистичних текстів (неофразеологізми). Вибірка словацьких колірних фразеологізмів (50 одиниць) базується на матеріалах із фразеологічних та тлумачного словників словацької мови (Elena Smiešková, *Malý frazeologický slovník*, Bratislava 1977; Adolf Zátarecký, *Slovenské príslovia, porekadlá a úslovia*, Bratislava 1975; Klára Buzássyová, Alexandra Jarošová, *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*, Bratislava 2006). Польська фразеологія із компонентом *czerwony* (47 фразеологізмів) дібрана із сучасних словників польської мови та, зокрема, польської фразеології (*Wielki słownik języka polskiego*, red. Piotr Źmigrodzki (online: wsjp.pl, dostęp: listopad 2020); *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, red. Anna Kłosińska, Elżbieta Sobol, Anna Stankiewicz, Warszawa 2005; Lidia Drabik i in., *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2012).

Вивчення українських фразеологізмів з компонентами-кольороназвами у зіставному вимірі відбувається досить інтенсивно на тлі германських¹⁸ та слов'янських мов¹⁹, проте українсько-словацько-польські фразеологічні паралелі, які стосуються одиниць із кольороназвою *червоний*, ще не були предметом окремого дослідження²⁰.

¹⁸ О. Левченко, *Специфіка сполук...*; Т. Лучечко, *Асоціативні паралелі червоного та зеленого кольорів в українських та англійських прислів'ях*, «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації» 2020, т. 31 (70), № 2, с. 131-136; Ж. Колоїз, *Українсько-німецькі пареміологічні паралелі*, «Науковий вісник Криворізького національного університету» 2012, вип. 7, с. 60-81.

¹⁹ А. Смерчко, Г. Іваночко, Ан. Смерчко, *Символи-колоративи...*; О. Левченко, *Символи у фразеологічних системах...*

²⁰ Загалом зіставне вивчення українсько-словацької фразеології започатковане працями словацької україністки Марії Чижмарової, а також представлене дослідженнями львівської словакістки Зоряни Гілецької (Ястремської, Унук) (фразеологія з назвами одиниць виміру), української дослідниці фразеології з фрагментами демонологічних уявлень Ірини Чибор, а також у низці статей авторки цього дослідження (фразеологія з ономастичним компонентом, біблійна фразеологія з ан-

У словацькому мовознавстві колірна фразеологія стала об'єктом дослідження в працях кільканадцяти дослідників. Мотивованість словацьких стійких сполук, в тому числі й з компонентами-назвами кольору, проаналізована в працях Мартина Олоштяка²¹, фінансова фразеологія з кольороназвами описана у статті Генрієти Кожарікової²², колірна лексика та фразеологія в політичному контексті досліджені в праці Радослава Штефанчика й Ірини Дулебової²³, в культурологічному ж плані – в роботі Катаріни Дудової²⁴. Низка праць присвячена зіставному аналізу словацької мікросистеми колірних фразеологізмів на тлі інших, переважно європейських, мов. Маємо на увазі, наприклад, працю Марії Спіш'якової, Ніни Моцкової та Єлени Смоленьової²⁵, яка стосується словацько-іспансько-італійських фразеологічних паралелей, словацько-російські аналогії та відмінності колірних фразеосистем досить повно описані в монографічному дослідженні М. Улічної та Р. Квąpїла²⁶.

В польській лінгвістиці фразеологізми із назвами кольорів досліджували Беата Лісовска²⁷, Дорота Гонігрошек²⁸, Ганна Сטיפа²⁹, Ришард Токарські³⁰, Єва Коморовска та Данута Станулевич³¹ та ін. Зокрема, в працях Є. Коморовської та Д. Станулевич здійснено контрастивний аналіз польської та російської, польської та української колоративної лексики в аспекті психолінгвістики.

У тлумачних словниках української, словацької та польської мов словникова стаття, присвячена кольороназві *червоний* має більш-менш ідентичну структуру і фіксує аналогічні значення – пряме й преносне прикметника-кольороназви

тропонімічними компонентами, народно-розмовна, вигуківна фразеологія української та словацької мов). Українсько-польські зіставні студії фразеології пов'язані з науковим доробком Тетяни Космеди (біблійна фразеологія), Алли Кравчук (антична і біблійна фразеологія, ономастична фразеологія), Олени Левченко (компаративні сполуки), Ілони Мирошніченко (фразеосемантичне поле «праця / неробство») та ін.

²¹ M. Ološtiak, M. Ivanová, *Kapitoly z lexikológie (lexikálna syntagmatika a viacсловné pomenovania)*, Prešov 2013; *Viacсловné pomenovania v slovenčine*, ed. M. Ološtiak, Prešov 2015.

²² H. Kožáriková, *Symbolika a význam farieb vo finančnej terminológii*, „Jazyk a kultúra” 2012, nr 10, [v:] www.ff.unipo.sk/jak/10_2012 (25.03.2023).

²³ R. Štefančík, I. Dulebová, *Jazyk a politika*, Bratislava 2017.

²⁴ K. Dudová, *Kultúrne aspekty v slovenských pomenovaniach farieb*, „Jazyk a kultúra” 2018, № 36, s. 15-27.

²⁵ M. Spišiaková et al., *Chromatické pomenovania s bielou a čiernou farbou v španielčine a taliančine na pozadí slovenčiny*, České Budějovice 2021.

²⁶ R. Kvapil, M. Uličná, *Kolorizmy v slovensko-ruskom kontexte...*

²⁷ B. Lisowska, *Leksem „czerwony” jako komponent związków frazeologicznych w języku polskim*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis Folia 51 Studia Linguistica” 2008, nr 3, s. 198-207.

²⁸ D. Gonigroszek, *Językowy obraz świata barw...; Discourses on colour*, red. D. Gonigroszek, Piotów Trybunalski 2018.

²⁹ H. Stypa, *Nazwy barw i ich symbolika we frazeologii języka niemieckiego i polskiego*, „Prace Komisji Językoznawczej BTN” 2015, nr XXV, s. 193-202.

³⁰ R. Tokarski, *Semantyka barw...*

³¹ E. Komorowska, D. Stanulewicz, *Psychologiczne znaczenie...*

червоний та омонімний іменник, що утворився внаслідок субстантивації прикметника.

За *Словником української мови в 11 тт.*, прикметник **червоний** має такі значення:

ЧЕРВОНИЙ, а, е. 1. Який має забарвлення одного з основних кольорів спектра що йде перед оранжевим; кольору кров та його близьких відтінків.

2. *перен., політ.* Який стосується революційної діяльності пов'язаний з радянським соціалістичним ладом; протилежне білий.

3. Уживається як складова частина деяких ботанічних зоологічних технічних, хімічних інших назв термінів.

4. *у знач. ім.* червоний, ного, ч., *заст.* Червінець³².

У словацькій мові колоратив *červený* за *словником Slovník súčasného slovenského jazyka* за редакцією К. Бузашійової та А. Ярошової має такі значення:

červený1

1. farby krvi, vlčieho maku: červené víno, červená repa; červené ríbezle; farbu pokožky ľudského tela: mať červenú tvár;

2. symbolizujúci socializmus, komunizmus; syn. socialistický, komunistický; červená zástava;

červený2 hovor.

1. člen komunistickej strany, stúpenec socializmu, komunizmu, socialista, komunista;

2. príslušník červenej gardy v čase občianskej vojny v Rusku v r. 1917-1920³³.

Дефініція польського словника *Wielki słownik języka polskiego PAN* також фіксує два головних значення прикметника *czzerwony* та наявність омонімного іменника:

czzerwony I przymiotnik

1. mający kolor krwi, maków lub dojrzałego pomidora;

2. pot. związany z lewicą, socjalizmem lub komunizmem.

czzerwony II rzeczownik

pot. człowiek mający poglądy lewicowe, rewolucyjne, komunistyczne³⁴.

Як бачимо, значення прикметника *червоний* у наведених визначеннях збігається і пов'язується із тим самим прототиповим образом – образом крові, в словацькому та польському словнику також згадується як прототип мак, в польській дефініції – ще й помідор. Ще одним часто згадуваним прототиповим образом червоного кольору є вогонь³⁵. Натомість у зіставлюваних мовах значення іменника *червоний* дещо відрізняються: в українській мові він позначений як застарілий та означає назву грошової одиниці, в словацькій мові має два значення, пов'язаних із комуністичною ідеологією та червоною армією, а в польській мові такий іменник позначає особу з лівими, комуністичними поглядами

³² *Словник української мови в 11 томах*, т. 11, Київ 1980, с. 296.

³³ K. Buzássyová, A. Jarošová, *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*, Bratislava 2006, s. 492-493.

³⁴ *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Żmigrodzki (online: wsjp.pl, dostęp: listopad 2020).

³⁵ H. Stypa, *Nazwy barw...*, s. 197.

(хоч існує також стала сполука *czzerwony zloty* (WSJP) із значенням ‘старопольська назва золотої монети, дуката’).

Семантика кольорів, в тому числі й колоратива *червоний*, у мовних одиницях не є незмінною. У ній постійно відбуваються різноманітні зсуви, обумовлені як інтралінгвальними, так і екстралінгвальними чинниками. Вона підлягає різним трансформаціям – метонімічному і метафоричному переосмисленню, впливові різних асоціативних зв’язків, що зумовлює збагачення змістової структури прикметників на позначення кольору переносними, емоційно-експресивними значеннями. Такі значення можуть бути описані, наприклад, у словниках символів.

За *Енциклопедичним словником символів української культури*:

Червоний – найагресивніший колір, що символізує кров, кровопролиття, вогонь (гарячий колір), почуття, рани, війну, конфлікти, трагедію, драму, небезпеку, загрозу, жорстокість, лють, революцію, напруження сил, концентрацію енергії (важка праця, боротьба, гнів, пристрасті), анархію, смерть, мужність, здоров’я і змужніння. Червоним представлені всі сторони життя: з однієї – повнота життя, свобода й енергія; з іншої – ворожнеча, помста й агресивність; з однієї сторони – це символ любові, а з іншої – страждань³⁶.

Польська дослідниця Г. Стипа, описуючи символізм червоного кольору, акцентує увагу на його здатності репрезентувати емоції, пов’язаність з вогнем, а тому із небезпекою: «Червоний — це колір крові, який вважається символом життя, активності та сили. Це відтінок, що символізує інтенсивні емоції: від любові до гніву та ненависті. Червоний — це також колір вогню. Тому червоний колір інтерпретується як символ загрози або попередження» (переклад наш – ГК.)³⁷.

Переважаюча частина символічних значень колоратива *червоний* універсальна: як відомо, аж 77% державних прапорів містять у своїх кольорах червоний. Це також міжнародний колір, який означає „стоп”. Червоний колір нерозривно асоціюється з любов’ю та Днем святого Валентина, а також із благодійними організаціями – Червоним Хрестом та, в Польщі, наприклад, із Великим оркестром святкової допомоги. З 90-х рр. минулого століття червона стрічка стала також символом боротьби зі СНІДом.

Символьні значення колоративів реалізуються в різного типу усталених висловах, фразеологізмах, типових контекстах та ін. Досліджуючи палітру символічних значень колоративів в українській мові, Т. Семашко визначає 9 лексико-семантичних варіантів значення для колоратива *червоний*:

³⁶ *Енциклопедичний словник символів культури України*, ред. В. Потапенко, вид. 5-те, допов. і випр., Корсунь-Шевченківський 2015.

³⁷ Н. Ступа, *Nazwy barw...*, s. 197.

‘кольору одного з основних кольорів райдути, кольору крові і його близьких відтінків’ (червоний як рак, червона юшка), ‘хороший, цінний’ (красний товар, красні роки), ‘радянський, революційний’ (червоний слідопит, червоний командир), ‘вогняний’ (пустити червоного півня), ‘тривожний, забороняючий’ (червоний коридор, червона картка), ‘підкреслений, виділений’ (червоною ниткою проходити), ‘здивований’ (сісти червоним маком), ‘сором’язливий’ (зацвісти червоним вогнем), термінологічні назви (червоний перець, червоне м’ясо)³⁸.

Автори дослідження українських та польських фразеологізмів із компонентами колоративами *Символи-колоративи як мотивуюча і дериваційна база слов’янських фразеологізмів (словникові матеріали)* визначають ширший та дещо відмінний перелік значень колоратива *червоний*, вирізняючи окремо семантику кохання, пристрасті; агресії; символічне значення успіху, торжества, радості, свята, неробочого дня; символіку милосердя та Божої допомоги, натомість не виділяють окремо значення ‘здивування’, ‘підкреслення, виділення’³⁹.

Узагальнення попередніх досліджень та аналіз дібраного матеріалу дають нам можливість визначити такі семантичні компоненти символічного поля, які у фразеології трьох аналізованих мов реалізує колоратив *червоний*/ слов. *červený* / пол. *czerwony*:

1. колір крові, вогню (пряме значення): *червоний як рак, мак, жар, ружа, півонія, калина* // слов. *červený ako paprika, rak, moriak, cvikla, repa, paradajka, kalina, kohút, rýdzik, pivónia* (WSJP; SSSJ, 492-493) / пол. *czerwony jak mak, rak, wiśnia, pomidor, burak, cegła, indyk, ogień, piwonía, róža* (WSF, 54); слов. *krv a mlieko / кров з молоком; червона юшка ‘кров’* (СФУМ, 784); *червоний борц* / пол. *barszcz czerwony* (WSJP); слов. *červené barety* (SSSJ, 492-493) / пол. *czerwony berety* (WSJP);
2. пов’язаний з пожежою: *червоний півень* (СФУМ, 504); *пущати червоного півня ‘пожежа’* (СФУМ, 587) // слов. *červený kohút; červený kohút zakikirikal* (SSSJ, 492-493) // пол. *czerwony kur, puścić czerwonego kura; czerwony kur zapałał* (WSJP).

Порівняй: *лице горить* ‘хтось почервонів, червоний з якоїсь причини’; *згоріти (спопеліти) від сорому (стида)* ‘почервоніти від сорому’;

3. найкращий, цінний, важливий: *червона килимова доріжка* / слов. *červený koberec* (SSSJ, 492-493) / пол. *czerwony dywan*; *червоний диплом* // слов. *červený diplom* (SSSJ, 492-493); *проходити червоною ниткою (стрічкою)* (СФУМ, 580) / слов. *(niečo) sa ťahá/tiahne/vinie ako červená niť* (SSSJ, 492-493); *червона лінія* (СУМ, т. 11, 296) / пол. *czerwony pasek; czerwona linia* (WSJP).
4. символ пристрасті, кохання, емоцій, енергії життя: *червона рута* – символ кохання (ССУК, 29), *червона калина* – символ дівчини, нареченої, цнотливості (ССУК, 109-110); слов. *červená mágia* ‘свідоме і цілеспрямоване

³⁸ Т. Семашко, *Особливості семантики...*, с. 14.

³⁹ А. Смерчко, Г. Іваночко, Ан. Смерчко, *Символи-колоративи...*, с. 89.

- використання магічних практик для забезпечення чужого кохання, любовна магія’ (SSSJ, 492-493), *červená knižnica* ‘сентиментальна література, за кольором обкладинки книжок’ (SSSJ, 492-493); пол. *czerwona róża*;
5. символ милосердя, божественної любові: *Червоний Хрест* ‘добровільна міжнародна гуманітарна організація’ (СУМ, т. 11, 409) / слов. *Červený Kříž* (SSSJ, 492-493); пол. *Czerwony Krzyż* (WSJP);
 6. колір попередження про високий рівень небезпеки, сигнал «стоп»: *червоний коридор*, *червоне світло* ‘сигнал світлофора’; *іхати на червоне світло*; *червона книга* ‘енциклопедія рідкісних тварин або рослин’; *червона картка* ‘в спорті’ / слов. *červený kód* ‘небезпека’, *červená zóna* ‘закрита, небезпечна’; *červený zoznam*; *Červená kniha*, *červená karta*; *červené čísla*, *buť v červených číslech* ‘екон., загрозливі економічні показники’ (SSSJ, 492-493) / пол. *czerwone światło*; *czerwony poziom niebezpieczeństwa*; *czerwona księga*; *червоний прапорець* (з англ. *Red flag*) / пол. *komuś zapala się czerwona lampka (ostrzegawcza)* ‘сигнал небезпеки’ (WSJP);
 7. колір ніяковості, сорому, безчестя: *зацвісти червоним вогнем* ‘засоромитися’; слов. *buť celý červený* ‘дуже збентежений, злий, засмучений’ (SSSJ: С. 492-493); пол. *czerwony jak burak* ‘про особу, яка почувається невпевнено, ніяковіє’ (WSF, 203);
 8. колір агресії, драгітливий фактор: *аж червоні огні в очах* (ФСУМ, т. II, 946) / слов. *buť celý červený* ‘дуже збентежений, злий, засмучений’ (SSSJ, 492-493); *як червона шмата (ганчірка) на бика* // слов. *kývat/mávat (pred niekým) červeným súknom* (SSSJ, 492-493) // пол. *jak czerwona płachta na byka / wołu* (WSJP);
 9. міжнародний символ соціалізму і лівих сил, символ комунізму: *червоний прапор (перехідний)* (СУМ, т. 6, 309); *червона армія* (СУМ, т. 1, 61); *червоний терор* (СУМ, т. 11, 296); *червона гвардія* (СУМ, Т.11, 296); *червоний куток* (СУМ, Т.11, 296); *червоний галстук* (СУМ, т. 2, 21) // слов. *červený teror*, *Červená armáda* (SSSJ, 492-493), *Červená flotila* (SSSJ, 492-493), *Červená garda* (SSSJ, 492-493), *červený kútik* (SSSJ, 492-493) // пол. *czerwona flaga* (WSJP); *Armia Czerwona* (WSJP); *czerwona pajęczyna* ‘пейорат., мережа зв’язків між колишніми комуністичними активістами, яка вплинула на економіку Польщі після 1989 року’ (WSJP); *czerwony sztandar* ‘червоний прапор, міжнародна емблема комуністичних, соціалістичних, лівих груп’ (SJPPVN);
 10. гарний, красивий: *червона як калина* ‘про вродливу дівчину’; *дурень червоному радий*; *червоне лице в серце пече*; *На печі завжди червоне літо*; *Що червоне, то красне; що солодке, то добре* (Номис, 361); *за тиждень Великдень – недалечко червоне яєчко*; пол. *Co czerwone, to ładne, a co słodkie, to dobre* (WSF, 45).
 11. у складі термінологічних чи напівтермінологічних назв: *червоний перець*; *червоне дерево*; *червона мідь*; *червоне м’ясо* (СУМ, т. 11, 296); слов. *Červená planéta* ‘напівофіційна назва планети Марс’ (SSSJ, 492-493); пол. *dąb czerwony*; *czerwony cedr* ‘ялівець, що росте в Південній Америці’ (SJPPVN); *czerwone ciałko krwi*; *muchomor czerwony*; *czerwona borówka*.

Виокремлені значення в деяких фраземах та усталених виразах поєднуються: *червоний день*; *червоний день календаря* (заст.) мотивоване зображенням в календарі вихідних та святкових днів червоним кольором (перше значення), а також асоціювалися в радянський час із символікою комунізму (найбільшим державним святом було 7 листопада – день Жовтневої революції 1917 року) (дев'яте); *червона лінія* (СУМ, т. 11, 296) має сему 'попередження про високий рівень небезпеки, сигнал «стоп»' і сему 'важливий'; *червоний* у контексті кольору обличчя може символізувати 'здоров'я, енергійність, красу' та 'збентеження, сором'язливість': (*червоний*) *як маків цвіт* 'засоромившись, почервоніти' і 'про людину вродливу, фізично здорову' (ФСУМ, т. II, 275); або навпаки – погане самопочуття і психічний стан: *аж червоні вогні в очах* 'хтось себе погано почуває, злиться' (ФСУМ, т. I, 140); або, наприклад, символізувати палітру емоцій – сорому, збентеження та гніву: *червоний як рак* 'багровий від сорому, гніву' (СУМ, т. 8, 444); слов. *byť celý červený* 'дуже збентежений, злий, засмучений' (SSSJ, 492-493); багатокомпонентні назви *червона риба*, *червона ікра* / пол. *czzerwony ryba*; *czzerwony kawior* / слов. *červená ryba*, *červený kaviár* поєднують значення 'кольору' і сему 'найкращий, цінний'.

У зіставлюваних мовах на рівні семантичного обсягу компонента *червоний/červený/czerwony* в складі фразеологізмів та усталених висловів не фіксуємо значущих відмінностей: усі наведені значення так чи інакше представлені у цих близькоспоріднених мовах, що спричинене близькістю культур, християнським підґрунтям та спільним соціалістичним минулим. Дещо виразніше представлена в усталених сполуках української мови з компонентом *червоний* сема 'гарний, красивий' синонімічна із значенням архаїчного прикметника *красний*.

Деякі ідентичні значення в зіставлюваних мовах можуть виражатися фразеологізмами та усталеними висловами з різних стилістичних сегментів. Наприклад, колоронім *червоний* із значенням 'символ пристрасті кохання, емоцій, енергії життя' у словацькій мові відображений фраземами: *červená mágia* – 'свідоме і цілеспрямоване застосування магічних процедур для забезпечення чужого кохання, любовна магія' (SSSJ, 492-493), *červená knižnica* – 'сентиментальна література, за кольором обкладинки книжок' (SSSJ, 492-493), яких не фіксуємо ані в польській, ані в українській мовах; в українській мові функціонує крилатий вислів *Червоне – то любов, а чорне – то журба* (Дмитро Павличко); усталена назва фольклорно-пісенного походження *червона рута* – символ кохання (назва пісні Володимира Івасюка та низки пісенних фестивалів, що відбувалися в 90-х рр.). Як бачимо, в українському лінгвокультурному просторі семантика кохання колоратива *червоний* реалізується через одиниці із фольклорно-поетичним забарвленням, тоді як словацькі багатокомпонентні назви із цим колоронімом радше можна віднести до розмовно-побутового стилістичного сегменту.

Носіями унікальної лінгвокультурної інформації, очевидно, є фразеологізми та багатокомпонентні назви, які відображають специфічні культурні реалії (обряди, традиції; культурно-освітні, суспільно-політичні та релігійні реалії, етно-специфічні символи): пол. *czzerwony zloty* 'старопольський термін для золотої

монети, дуката' (WSJP); пол. *czzerwony pająk, czerwona pajęcyczna* 'пейорат., мережа зв'язків між колишніми комуністичними активістами, яка вплинула на економіку Польщі після 1989 року' (WSJP); пол. *czzerwony autobus* – 'розм., автобус громадського транспорту' (WSJP); *червоні чоботи (черевики)* – елемент традиційного українського костюму, символ заможності, родючості та запліднення, у весільному обряді також символізує, як і калина, незайманість нареченої (ССУК, 239-240); *червона рута* – символ кохання, очищення, дівочості, цнотливості, відвернення злих духів (ССУК, 29); *червона калина* – символ вогню, сонця; неперервності життя, роду; України; дівочої чистоти й краси; вічної любові, кохання, вірності (ССУК, 109-110); слов. *červená knižka* 'посвідчення члена комуністичної партії в Чехословаччині'⁴⁰; *Červená hviezda* 'фізкультурні загони в колишній соціалістичній Чехословаччині'⁴¹; *Červené brigády* 'назва лівих терористичних організацій в 70-ті рр. в Західній Європі'⁴².

Особливу увагу в процесі зіставного вивчення фразеології варто звернути на випадки міжмовної омонімії, які найчастіше трапляються на лексичному рівні, але також і на фразеологічному: *червоний день; червоний день календаря* 'вихідні, святкові дні', заст. /слов. *červené čísla, byť v červených číslach* 'екон., загрозливі економічні показники' (SSSJ, 492-493) /пол. сленг. *być /znaleźć się w czerwieni* 'зазнавати фінансових втрат' (Styra 2015: 198); слов. *červené barety* 'найменування спеціальних військових частин, напр., антитерористичних' (SSSJ, 492-493); пол. *czzerwone berety* 1. розм. 'британські повітряно-десантні війська'; 2. розм. 'у складі польської армії: 6-та Поморська повітряно-десантна дивізія' (SJPPVN); укр. *марунові (темно-бордові) берети* 'про десантників'; *червоні ліхтарі, квартал червоних ліхтарів* 'район міста, в якому процвітає проституція та інші види секс-індустрії: секс-шопи, стрип-клуби, театри для дорослих' / пол. *czzerwona latarnia* 'команда, яка займає останнє місце в турнірній таблиці або в іншій спортивній класифікації' (WSJP). Складними для інтерпретації в міжкультурній комунікації також можуть бути стійкі вислови із омонімічним компонентом: слов. *červená zástava* (червоний прапор), укр. *застава* 1) 'місце в'їзду до міста або виїзду з нього, яке охоронялося'; 2) фінан., 'один із засобів забезпечення зобов'язань'.

З перекладознавчого погляду зіставлення українських, словацьких та польських фразеологізмів із компонентом *червоний* дає підстави вирізнити такі типи відповідників при перекладі: **фразеологічні еквіваленти**: *червоний як рак* (СУМ, т. 11: 444) / пол. *czzerwony jak rak* / слов. *červený ako rak* (SSSJ, 492-493); *червона книга* / пол. *czzerwona księga* / слов. *Červená kniha, červený zoznam*; *червона килимова доріжка* / слов. *červený koberec* (SSSJ, 492-493) / пол. *czzerwony dywan*; *червона лінія* / слов. *červená čiara* / пол. *czzerwona linia*; *червоний борець* / слов.

⁴⁰ Р. Квапил, *Красний цвет в лингвокультурологическом словацко-русском пространстве*, „Endless Light in Science” 2023, № 5, с. 401.

⁴¹ Там само, с. 401.

⁴² Там само.

červený boršč / пол. *barszcz czerwony* (WSJP); **часткові фразеологічні еквіваленти**: як червона шмата (ганчірка) на бика / слов. *kývat/mávat' (pred niekým) červeným súknom* (SSSJ: С. 492-493) / пол. *jak czerwona płachta na byka / wołu* (WSJP); *проходити червоною ниткою (стрічкою)* (СФУМ, Т.2, 580) / слов. *(niečo) sa ťahá/tiahne/vinie ako červená niť* (SSSJ: С. 492-493); червоний галстук (СУМ, т. 11: 409) / *pionierska šatka* (SSSJ, 492-493); **фразеологічні аналоги**: слов. *červený kohút tu z tváři kikiríka* ‘мати червоне обличчя’ (SPPU, 345) / укр. *пекти раків, горіти від сорому*; укр. *червоний прапорець* ‘сигнал небезпеки’ (з англ. *Red flag*) / пол. *komuś zapala się czerwona lampka (ostrzegawcza)*; **нефразеологічні відповідники – словом або синтаксичним словосполученням**: слов. *červený majster* – кат (SSSJ, 492-493); слов. *říbežla červená* (SSSJ, 492-493) – порічка; **калькування / запозичення / інтернаціоналізми**: червоні ліхтарі, квартал червоних ліхтарів ‘район міста, в якому процвітає проституція та інші види секс-індустрії: секс-шопи стрип-клуби, театри для дорослих’; червоні прапориці ‘сигнали небезпеки’, червона таблетка ‘популярний символ вибору між болісною правдою реальності (червона таблетка) і блаженною невідомістю ілюзії (синя)’.

У практиці перекладу та навчання української, словацької та польської мов чужоземців необхідно також брати до уваги динаміку активного словника та фразеології, що відображає інтенсивні зміни в світобаченні, культурі та суспільному житті європейської цивілізації. Беремо до уваги той факт, що певна частина фразеології з компонентом *червоний* з різних причин відійшла до застарілої – архаїчної та історичної: наприклад, це стосується низки суспільно-політичної фразеології: *червоний день*; *червоний день календаря*, *червоний галстук* (СУМ, т. 11: 409) / *pionierska šatka* (SSSJ, 492-493), *червоний прапор (перехідний)* (СУМ, т. 11: 409) / пол. *czerwona flaga*; *червоний куток* (ФСУМ, Т2, 251) ‘приміщення в будинку громадського користування, відведене для проведення політичної та культурно-освітньої роботи’; до пасивного пласту поволі переміщується вислів *червоний диплом* / слов. *červený diplom* у зв’язку зі змінами в освітніх практиках в Україні та Словаччині. Деякі фраземи розвивають нові значення: *червона шапочка* ‘прізвисько дівчинки, взяте з казки, де героїня носила таку шапочку’ (СУМ, т. 11, 409); ‘вкрай наївна людина’; *червона рута* ‘повітряна тривога’. На підставі фразеологізму *czerwony dywan* в польській мові сформувався похідна фразема: *rozwinąć, rozwijać, rozłożyć, rozkładać* тощо. *czerwony dywan* ‘прийняти когось з максимальною пошаною, гідністю, як королівську особу’⁴³. У зв’язку із глобалізацією в усіх трьох мовах з’являються і закріплюються запозичення, переважно з англійської: *червона таблетка* (з фільму *Матриця*, 1999), пол. *czerwona pigułka, zażycie, polknięcie* ітп. *czerwonej pigułki* ‘переконавання, згідно з яким жінки мають більше привілеїв у суспільстві’⁴⁴; *червоний прапорець* (з англ.

⁴³ J. Ignatowicz-Skowrońska, *New Phraseological Compounds with “Dywan” in Modern Polish Language*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 2023, t. 30, nr 2, s. 30.

⁴⁴ *Obserwatorium językowy Uniwersytetu Warszawskiego: Nowe frazeologizmy w polszczyźnie: czerwona pigułka*, [w:] <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl/hasla/czerwonapigułka/> (25.03.2023).

Red flag) ‘тривожні сигнали, чому співробітництво чи задача можуть бути не виконані; додаткові ризики, до яких варто уважніше придивитися’.

Представлений зіставний аналіз фразеологізмів та сталих висловів із компонентом *червоний* в українській, словацькій та польській мовах дозволяє зробити такі узагальнення:

1. Наше дослідження підтвердило спостереження, зроблені в попередніх студіях, про те, що фразеологічний склад мови, як і лексика, відображає вплив суспільних, культурних, політичних, наукових та інших чинників, через що деяка частина його переміщується до пасивного, застарілого фонду (напр., *червоний диплом, червоний галстук, червоний куток* та ін.), інші одиниці змінюють / розвивають похідні значення (напр., *червона шапочка*, пол. *rozłożyć czerwony dywan*); також з’являються фразеологізми-новотвори (часто інтернаціоналізми) (напр., *червоні прапорці, червона таблетка*, пол. *czerwona pigułka, zażycie, połknięcie* ітр. *czerwonej pigulki*).
2. Зіставний аналіз української, словацької та польської мов з кольороназвою *червоний* виявляє значний пласт еквівалентних за значенням і формою одиниць, разом з тим виявлено низку специфічних, безеквівалентних фразеологізмів (напр., укр. *червона рута*; слов. *červený majster*; пол. *czerwony pajak*). Найбільшу складність для тих, хто вивчає названі мови як іноземні, складають так звані фальшиві друзі перекладача – одиниці, що мають ідентичну форму, але відмінне повністю або частково значення (напр., *червоний день; червоний день календаря* / слов. *červené čísla, byť v červených číslach* / пол. сленг. *być / znaleźć się w czerwieni*). Носіями унікальної лінгвокультурної інформації є фразеологізми та багатокомпонентні назви, які відображають специфічні культурні реалії, або є символами в межах відповідної етнокультури (напр., укр. *червона калина, червона рута*; слов. *červená knižka* ‘посвідчення члена комуністичної партії в Чехословаччині’; пол. *czerwona latarnia* ‘команда, яка займає останнє місце в турнірній таблиці’).
3. Кольороназви є важливим елементом національної свідомості та мовної картини світу, відображаючи культурно зумовлені стереотипи. Адекватне тлумачення колірної символіки у сталих мовних сполуках сприяє подоланню міжкультурних бар’єрів і забезпечує ефективну комунікацію.

Скорочення

Номис: *Українські приказки, прислів’я і таке інше*, уклад. М. Номис, Київ 1993.

ССКУ: *Словник символів культури України*, заг. ред. В. Коцура, О. Потапенка, М. Дмитренко, Київ 2002.

СУМ: *Словник української мови в 11 томах*, Київ 1970-1980.

СФУМ: *Словник фразеологізмів української мови*, уклад. В. Білоноженко та ін., Київ 2003.

УПП: *Українські прислів’я та приказки*, упоряд. М. Пазяк, Київ 1976.

ФСМ: *Фразеологічний словник української мови*, уклад. В. Білоноженко та ін., Київ 1993.

- MFS:** Smiešková E., *Malý frazeologický slovník*, Bratislava 1977.
- SFJP:** Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1-2, Warszawa 1967-1968.
- SJPPVN:** Drabik L. a in., *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2012.
- SPPU:** Záturecký A., *Slovenské príslovia, porekadlá a úslovia*, Bratislava 1975.
- SSSJ:** Buzássyová K., Jarošová A., *Slovník súčasného slovenského jazyka. A-G*, Bratislava 2006.
- WSF:** *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, red. A. Kłosińska, E. Sobol, A. Stankiewicz, Warszawa 2005.
- WSJP:** *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Źmigrodzki, [w:] wsjp.pl.

References

- Buzássyová K., Jarošová A., *Slovník súčasného slovenského jazyka. A-G*, Bratislava 2006.
- Drabik L. i in., *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2012.
- Dudová K., *Kultúrne aspekty v slovenských pomenovaniach farieb*, „Jazyk a kultúra” 2018, № 36.
- Entsyklopedychnyy slovnyk symboliv kul'tury Ukrayiny*, red. V. Potapenko, vyd. 5-te, dopov. i vypr., Korsun'-Shevchenkiv's'kyy 2015.
- Discourses on colour*, red. D. Gonigroszek, Piotrków Trybunalski 2018.
- Frazeolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy*, uklad. B. Bilonozhenko ta in., Kyiv 1993.
- Gonigroszek D., *Językowy obraz świata barw i kolorów jako przykład kulturowych różnic w językach*, „Językoznawstwo. Współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze” 2008, nr 2.
- Holubov's'ka I., *Kolirna semantyka u kohnityvno-kul'turolohichnomu vysvitlenni*, „Studia Slawistyczne. Etnolingwistyka i Komunikacja Międzykulturowa” 2016, nr 3.
- Ignatowicz-Skowrońska J., *New Phraseological Compounds with „Dywan” in Modern Polish Language*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 2023, nr 2 (t. 30).
- Inshakov A., *Teoretychni zasady doslidzhennya kolirnoyi leksyky v movoznavstvi*, „Filolohichni studiyi. Naukovyy visnyk Kryvoriz'koho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu” 2013, vyp. 9.
- Kolodina L., *Semantychnyy aspekt kol'oru v ukrayins'kykh ta pol's'kykh frazeolohizmakh*, „WEB OF SCHOLAR. Multidisciplinary Scientific Journal” 2028, nr 3 (21), vol. 4.
- Komorowska E., Stanulewicz D., *Psychologiczne znaczenie polskich i ukraińskich nazw barw – porównanie wyników badań testowych*, [w:] *Język, tożsamość i komunikacja międzykulturowa. Księga pamiątkowa ofiarowana Doktor Bożenie Zinkiewicz-Tomanek*, red. E. Komorowska, D. Stanulewicz, Szczecin 2010.
- Kožáriková H., *Symbolika a význam farieb vo finančnej terminológii*, „Jazyk a kultúra“ 2012, nr 10, [v:] www.ff.unipo.sk/jak/10_2012 .
- Kvapil R., *Krasnyy tsvet v lingvokul'turologicheskom slovatsko-russkom prostranstve*, „Endless Light in Science“ 2023, № 5.
- Kvapil R., Uličná M., *Kolorizmy v slovensko-russkom kontexte*, České Budějovice 2021.
- Levchenko O., *Spetsyfika spoluk iz komponentom rozhevyy (na materialy ukrayins'koyi ta anhliys'koyi mov)*, «Naukovyy visnyk Skhidnoyevropeys'kogo natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky», 2014.
- Lisowska B., *Leksem „czerwony” jako komponent związków frazeologicznych w języku polskim*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Folia 51. Studia Linguistica III” 2008.

- Luchehcko T., *Asotsiatywni paraleli chervonoho ta zelenoho kol'oriv v ukrayins'kykh ta anhliys'kykh prysliv'yah*, «Vchenni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Filolohiya. Sotsial'ni komunikatsiyi» 2020, tom 31 (70), № 2.
- Ukrayins'ki prykazky, prysliv'ya i take inshe*, uklad. M. Nomys, Kyyiv 1993.
- Obserwatorium językowy Uniwersytetu Warszawskiego: Nowe frazeologizmy w polszczyźnie*, [w:] <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl/>.
- Ološtiak M., Ivanová M., *Kapitoly z lexikológie (lexikálna syntagmatika a viacsovné pomenovania)*, Prešov 2013.
- Semashko T., *Osoblyvosti semantyky ta funkcionuvannya sliv-kolorativiv v ukrayins'kiy frazeolohiyi*, Kyyiv 2008.
- Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1-2, Warszawa 1967-1968.
- Slovník frazeologizmiv ukrayins'koyi movy*, uklad. V. Bilonozhenko ta in., Kyyiv 2003.
- Slovník ukrayins'koyi movy v 11 tomakh*, Kyyiv 1970-1980.
- Smerchko A., Ivanochko H., Smerchko An., *Symvoły-koloratyvy yak motyvuyucha i dyrevatsiy-na baza slov'ians'kykh frazeologizmiv (slovníkovi materialy)*, «Molod' i rynek» 2012, № 3 (86).
- Smiešková E., *Malý frazeologický slovník*, Bratislava 1977.
- Spišiaková M. et al., *Chromatické pomenovania s bielou a čiernou farbou v španielčine a taliančine na pozadí slovenčiny*, České Budějovice 2021.
- Stypa H., *Nazwy barw i ich symbolika we frazeologii języka niemieckiego i polskiego*, „Prace Komisji Językoznawczej BTN“ 2015, nr XXV.
- Štefančík R., Dulebová I., *Jazyk a politika*, Bratislava 2017.
- Tokarski R., *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin 2004.
- Ukrayins'ki prysliv'ya ta prykazky*, uporyad. M. Paziak, Kyyiv 1976.
- Viacsovné pomenovania v slovenčine*, ed. M. Ološtiak, Prešov 2015.
- Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, red. A. Kłosińska, E. Sobol, A. Stankiewicz, Warszawa 2005.
- Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Żmigrodzki, [w:] wsjp.pl.
- Záturecký A., *Slovenské prislovia, porekadlá a úslovia*, Bratislava 1975.
- Zhuk T., *Frazeologizmy z komponentamy na poznachennya kol'oru (na materialy „Frazeolohichnoho slovníka ukrayins'koyi movy“)*, «Naukovi zapysky Nizhyns'koho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholya. Seriya: Filolohichni nauky» 2010, kn. 2.

ПРО АВТОРА

Галина Кузь – кандидатка філологічних наук, доцентка; Пряшівський університет у Пряшеві, доцентка Інституту україністики. **Основні публікації:** книга: *Студії з прикладної фразеології: лінгводидактика, навчальна фразеографія, контрастивна фразеологія*, Пряшів 2024, 212 с. **Статті:** *Українська неофразеологія: семантика, стилістика, прагматика*, „Studia Ukrainica Posnaniensia” 2021, vol. IX/1, s. 59-71; *Демонічний світ у словесній символіці вигуківих фразеологізмів української та словацької мов: перекладознавчий зіставний аспекти*, [в:] *Slowiańszczyzna dawniej i dziś – język, literatura, kultura*, vol. V, 2022, s. 101-108; *Способи представлення лінгвокультурологічної інформації у словниках (на матеріалі ономастичної фразеології)*, „Studia Slavica” 2024, vol. XXVIII/1, s. 105-111; *Українська неофразеологія з компонентами-назвами кольорів*, „UCRAINICA XII: Současná ukrajínistika doma a ve světě: výzvy, problémy, perspektivy” 2024, № 12, s. 36-41;

Особливості семантики та функціонування фразеології з компонентом зелений в українській та словацькій мовах: лінгводидактичний та перекладознавчий аспект, “Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry a kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore” 2024, s. 195-207.

ORCID: 0000-0003-0075-4657

E-mail: kuz.halya.cv@gmail.com , halya.kuz@unipo.sk